

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1937.

Andra kammaren.

Nr 28.

Fredagen den 30 april.

Kl. 4 e. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes av herr andre vice talmannen.

§ 1.

Justerades protokollet för den 24 innevarande april.

§ 2.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från konstitutionsutskottet:

nr 231, i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner till riksdagen med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen m. m.;

nr 232, angående av riksdagen beslutade ändringar i rikets grundlag; och nr 233, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 79 och 88 §§ lagen den 6 juni 1930 (nr 251) om kommunalstyrelse på landet m. m.; samt

från andra lagutskottet:

nr 234, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 3 mom. 3 och § 4 mom. 5 förordningen den 31 mars 1922 (nr 130) angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete;

nr 235, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 15 juni 1934 om erkända arbetslöshetskassor m. m., dels ock motioner i ämnet m. m.;

nr 236, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 juli 1926 (nr 398) om arbetstiden å svenska fartyg (sjöarbetstidslagen), dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 237, i anledning av väckt motion angående gränsbestämning i samband med avstyckningsförrättning.

§ 3.

Föredrogos var för sig följande å kammarens bord vilande Kungl. Maj:ts propositioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen nr 299, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1937/1938 för viss personal inom den civila statsförvaltningen m. m.;

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 301, med förslag till lag om ändrad lydelse av 53 § 1 mom. samt anvisningarna till 29 och 53 §§ kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.; och

nr 296, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 7 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

Vid remiss av propositionen nr 300. Vid härpå skedd föredragning av propositionen nr 300, angående anslag till statliga och kommunala beredskapsarbeten m. m. begärdes ordet av

Herr **Skoglund**, som yttrade: Herr talman! Jag har begärt ordet för att framföra några synpunkter på arbetslöshetsfrågan, när kammaren nu går att remittera propositionerna nr 300 och 302. Jag har inte tagit till orda för att ingå i kritik av propositionerna eller för att polemisera mot statsrådets uttalanden i dem, ty jag har inte haft tillräckligt med tid för att läsa propositionerna mera ingående. Vad jag vill, herr talman, är att framföra några mera allmänna synpunkter på arbetslöshetsproblemet, som jag önskar och hoppas, att statsutskottet ville ta hänsyn till.

Förhållandena på arbetsmarknaden ha utvecklats sig till det bättre. Vi ha på många områden en högkonjunktur, och arbetstillgången är i de flesta fall tillfredsställande. Alltjämt kvarstår dock en viss arbetslöshet, framför allt inom några särskilt avgränsade områden. Jag tänker härvidlag på Bohuslän och Västernorrland och vissa områden i Blekinge. Statsrådet begär nu för nästa år ett anslag på inte mindre än 24.6 miljoner kronor. Han räknar nämligen med, att omkring 10,000 personer behöva samhällets hjälp. Jag tror nog, att det i många fall föreligger ett behov av hjälp från statens sida, framför allt inom de områden, jag nyss nämnde. Samtidigt som jag medger detta vill jag emellertid säga, att jag för min del tror, att man, när man går att ordna denna hjälpverksamhet, bör iakttaga en viss varsamhet. Jag behöver i det avseendet bara uppehålla mig vid en sådan detalj som att arbetslöshetskommissionen framhåller, att den under månaderna juli och augusti tänker anställa inte mindre än 1,800 specialarbetare, vilket antal emellertid under vintermånaderna torde komma att minskas till 200. Ser man vidare på det antal dagsverken som äro utförda vid beredskapsarbetena finner man, att de under sommarmånaderna, då skördearbetet pågår vid jordbruket, äro ovanligt många. Det är just sammanhanget mellan beredskapsarbetena och arbetstillgången vid jordbruket som jag här särskilt vill framhålla. Om man tar del av socialstyrelsens senaste rapport finner man, att tillgången på arbetskraft vid jordbruket varit mycket knapp. Av på arbetsförmedlingarnas manliga avdelningar anmälda lediga platser inom jordbruket har sålunda endast en tredjedel kunnat besättas, medan siffran för den kvinnliga arbetskraften varit knappt en femtedel. Jag förstår allt för väl, att det inte är lätt att överflytta arbetskraft från en ort till en annan, särskilt när det gäller äldre personer, och sådana, som äro särskilt fastväxta vid hemorten, genom att de ha egna fastigheter o. s. v. Efter vad jag kunnat finna på såväl statsrådets som arbetslöshetskommissionens uppgifter finns det emellertid bland de anmälda arbetslösa ett inte så litet antal yngre personer — till yngre räknar jag då personer i åldern mellan 16 och 35 år — även om det glädjande nog kan sägas, att ungdomsarbetslösheten vikit, som äro arbetslösa. Så vitt angår mellersta och södra Sveriges jordbruksbygder, där jag känner förhållandena något så när väl, vågar jag mycket bestämt påstå, att det för närvarande råder fullständigt olidliga förhållanden, när det gäller att skaffa arbetskraft till jordbruket. Det är ett icke ringa antal jordbrukare i detta land — jag vågar räkna dem i många tusen — som samtidigt med att vi här i riksdagen söka ordna en bättre arbetstid och bättre arbetsförhållanden för stora delar av vårt folk — nödgas se fram emot en tid, då de få finna sig i en avsevärt förlängd arbetstid och allt svårare arbetsförhållanden i övrigt, för så vitt de vilja ha sin sådd utförd och sin skörd bärgad på vederbörlig tid.

Vid remiss av propositionen nr 300. (Forts.)

Under sådana förhållanden uppstår frågan: Är det då alldeles otänkbart att framför allt denna yngre arbetskraft skulle kunna överflyttas till områden, där det råder verklig brist på arbetskraft såsom vid jordbruket? Yrkesutbildningen är något som oftast lägger hinder i vägen för arbetskraftens förflyttning. Jag vill ingalunda underkänna betydelsen av arbetarnas yrkesutbildning, men när det gäller jordbruket och särskilt skördarbetet tror jag, att yrkesutbildningen är mindre av behovet påkallad än i fråga om en del andra arbetsområden. Det är för att framhålla dessa synpunkter som jag i dag begärt ordet, och jag tror, att statsutskottet och riksdagen, när man går att behandla dessa frågor, göra klokt i att överväga just vad jag här sagt.

Chefen för socialdepartementet, herr Möller, har framhållit i propositionen, att all arbetslöshetspolitikens uppgift är att avskaffa arbetslösheten, och han har vidare sagt, att det gäller att likvidera all återstående arbetslöshet. Jag delar statsrådet uppfattning, att detta bör vara den verkliga uppgiften. Tyvärr är jag inte alldeles övertygad om, att de vägar han därvidlag tänkt sig äro framkomliga. Statsrådet tror, att denna uppgift i stor utsträckning går att lösa genom anordnandet av statliga och kommunala beredskapsarbeten. Enbart kostnadsskäl lägga emellertid hinder i vägen för allt för långt gående åtgärder i detta avseende. Jag tror, att man för att åstadkomma en årlig arbetsanställning för 1,000 personer skulle behöva betala ut omkring 6 miljoner kronor. Jag vill nämligen minnas, att statsrådet räknar med, att inklusive arbetsmateriel kostnaderna skulle belöpa sig till 21 kronor per person och dag. Erfarenheten torde visa, att saken ligger så till, att när det gäller en bygd, som i stor utsträckning blivit lovad beredskapsarbeten, så kommer det där att finnas inte så få personer, som just för att komma i åtnjutande av de med ett statligt beredskapsarbete förenade fördelarna, dra sig för att ta ett arbete i den öppna marknaden. Detta är fullt förklarligt, och man behöver inte vara någon professor i psykologi för att förstå anledningen. Anledningen är nämligen den, att i dessa beredskapsarbeten har vederbörande en betydligt bättre förtjänst än vid en hel del arbeten i den öppna marknaden. Jag vill minnas, att medelförtjänsten på dessa beredskapsarbeten är 9 kronor per dag. I en del fall är den väsentligt mycket högre. Jag skall inte i detta sammanhang göra något uttalande om denna betalning är lämpligt avvägd, jag endast konstaterar faktum och jag tror, att statsrådet inte kan tänka sig en sådan utveckling att inte åtskilliga personer även i fortsättningen skulle anmäla sig till vederbörande arbetsförmedling och arbetslöshetskommitté för att få ett sådant här arbete framför annat mindre betalt.

Herr talman! Jag har fogat dessa ord till dagens protokoll, och jag hoppas, att såväl statsutskottets ärade ordförande som andra ledamöter av statsutskottet ville beakta de synpunkter, jag här tillåtit mig framföra.

Vidare anförde:

Herr **Erlander**: Herr talman! Herr Skoglund nämnde i sitt anförande, att han inte haft tillfälle att studera de av Kungl. Maj:t framlagda förslagen till arbetslöshetens bekämpande. Jag tror för min del, att det hade varit riktigare om vi tagit upp denna principdebatt vid ett tillfälle, då inte bara herr Skoglund utan även kammarens ledamöter i övrigt haft tillfälle sätta sig in i vad Kungl. Maj:t här föreslår.

Jag skall inte gå in på ett mera utförligt bemötande av de synpunkter, som herr Skoglund, innan han i egentlig mening tagit del av förslagen, här har framfört. Jag kan emellertid inte låta bli att göra ett par erinringar. Herr Skoglund vände sig emot Kungl. Maj:ts förslag att i år ett ökat antal special-

Vid remiss av propositionen nr 300. (Forts.)

arbetare skulle sysselsättas vid statliga reservarbeten. Ja, herr Skoglund, detta är ett tillmötesgående från Kungl. Maj:ts sida gentemot arbetslöshetskommissionen, vilken föreslagit att man i ett snabbare tempo än som tidigare förutsatts skulle färdigställa de arbeten av detta slag som nu pågå i åtskilliga delar av landet. Jag tror nog, att herr Skoglund observerat, att det inte är bra att ha så många mer eller mindre halvfärdiga statliga reservarbeten. Här har Kungl. Maj:t bifallit vad arbetslöshetskommissionen föreslagit; och jag skulle tro, att det icke — och detta allra minst ur synpunkten av de intressen, som herr Skoglund är satt att bevaka — finns någon anmärkning att göra mot denna punkt i Kungl. Maj:ts förslag. Herr Skoglund har alldeles rätt när han säger, att vi när vi syssla med dessa ting även böra se till att allt som kan göras för en bättre arbetsförmedling också göres. Jag kan försäkra herr Skoglund, att på den punkten inga som helst delade meningar finnas inom något av riksdagens partier. Jag föreställer mig nämligen, att såväl herr Skoglund som vi andra syfta till att bereda arbetskraften sysselsättning i den fria marknaden. Det kan ju dock hända, att detta problem inte går att lösa med en än så effektiv arbetsförmedling. Vi behöva i detta sammanhang bara tänka på städernas åldringar eller överhuvud taget på storstadsklientelet. Är det så alldeles säkert, herr Skoglund, att herr Skoglunds lantarbetsgivare komma att utan vidare anställa detta klientel i sin tjänst? Jag tror icke, att det förhåller sig på det sättet. Därför måste vi, även om vi äro överens om, att vi skola förbättra arbetsförmedlingen, tillgripa åtgärder för att ge människor, som inte kunna sysselsättas, hjälp under drägliga former. Om herr Skoglund haft tillfälle att studera departementschefens motivering för förslaget, hade herr Skoglund funnit, att det däri bl. a. heter ungefär så här: Statens arbetslöshetskommission arbetar efter direktiv fastställda av statsmakterna, som avse att pressa ut arbetskraften i görligaste mån till den öppna marknaden. Häremot finns intet att invända, om det finns en öppen marknad, som efterfrågar just den arbetskraft, som går arbetslös. Men det är på den punkten, som departementschefen ställer sig tveksam. Finns det en arbetsmarknad, som efterfrågar denna arbetskraft? Departementschefen anser, att så i många fall icke är förhållandet. Men då säger han: Är det rimligt, att arbetslöshetspolitiken för denna just nu inte efterfrågade arbetskraft skall drivas i former, som syfta till att de arbetslösa skola drivas ut i en arbetsmarknad, som icke existerar för denna arbetskraft. Jag vet inte, om jag uttryckt mig tillräckligt tydligt. Men statsrådet menar, att arbetslöshetskommissionens verksamhet i de former, under vilka densamma drivits, icke fyllt sitt ändamål. Det är motiveringen till, att på de platser i landet, där vi fortfarande kämpa med sysselsättningssvårigheter, måste beredskapsarbeten anordnas.

Jag har velat säga detta utan att ingå på någon mera utförlig diskussion. Vi få säkerligen tillfälle att ytterligare diskutera saken, när vi lärt oss att förstå den arbetspolitiska bakgrund, som finns bakom departementschefens förslag och motivering.

Herr Skoglund: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord till herr Erlander, som talade om arbetslöshetskommissionen och dennas specialarbetare. Vad jag vill ha fram var, att jag önskar, att just under de månader, då jordbruket har det allra största behovet av arbetskraft, skulle man inte alldeles särskilt anställa folk hos arbetslöshetskommissionen.

Vad sedan beträffar herr Erlanders uttalande om mindre lämplig och svårflyttbar arbetskraft, så gjorde jag i mitt första anförande ett undantag för dessa grupper. Jag nämnde, att det finns en del människor, som inte gärna kunna överflyttas, men jag visade på dessa grupper av yngre arbetslösa per-

Vid remiss av propositionen nr 300. (Forts.)

soner, som kunna utbildas för annat yrke. Då säger herr Erlander, att här gäller det att bedöma, i vad mån det finns efterfrågan på arbetskraft och i vad mån det finns arbeten anmälda inom likartade yrken. Men då driver herr Erlander spörsmålet alltför teoretiskt. Det kan uppkomma den situationen, att vi inom ett län ha några hundra unga män anmälda som arbetslösa och såsom tillhörande det eller det yrket, medan vi i länet intill kunna ha behov av lika många personers arbetskraft, ehuru det råkar vara i ett yrke, som inte rubriceras på samma sätt. Skall man då se så teoretiskt på problemet, att man inte kan säga till dessa människor, att de skola försöka utföra detta arbete, försöka taga denna anställning och se, om de inte kunna klara den? Jag skulle tro, om det är så pass enkelt arbete, som t. ex. skördearbete, att unga och i övrigt friska och duktiga karlar böra kunna utföra det arbetet. Det är grundtanken i mitt resonemang. Jag har ännu en gång velat säga, att herrarna skola inte se alltför teoretiskt på problemet utan se förhållandena sådana som de verkligen äro.

Herr Erlander sade, att man skulle läsa propositionen ordentligt, innan man ger sig in på något resonemang. Jag kan ge honom rätt i önskvärdheten av att studera den litet mer ingående, och jag erkänner, att jag inte finläst den. Jag har framförallt inte haft tillfälle att plöja igenom alla de tabeller, som åtfölja propositionen. Men jag har sett över en hel del i propositionen och läst statsrådets anförande, och det är just vad jag genom den läsningen inhämtat, som givit mig anledning att säga, var jag i dag sagt.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Det är klart, att man får undersöka de möjligheter som finnas. Jag vill bara påpeka, att det synes mig litet oformligt att tänka sig, att arbetslösa unga människor kanske för en mycket kort anställning skola förflyttas hemifrån. Vem skall betala de nödiga sekernerna — om jag får begagna det ordet — för vederbörandes resor? Och kan herr Skoglund förtänka sådana unga människor, om de inte vilja lämna en mera varaktig anställning för att få anställning på annan plats för någon månad eller kanske bara för någon vecka? Jag tror, att det är något, som man bör beakta just ur praktiska synpunkter. Och det kan hända, att det skulle visa sig vara ett misslyckat grepp, om man i större utsträckning skulle ge sig in på att för tillfälliga anställningar transportera arbetslösa unga människor till de egentliga lantbruksdistrikten.

Vidare har det av en ledamot av statsutskottets tredje avdelning under hand erinrats, att detta ämne är berört i samband med frågan om arbetsförmedlingen, som behandlas i femte huvudtiteln, där det gjorts ett uttalande av den innebörden, att man skall ägna den arbetsförmedlingsverksamhet, varom här är fråga, så stor uppmärksamhet som möjligt. Jag har inte utlåtandet här, men den, som är intresserad, kan ju taga fram det. Vi böra vänta och se i vad mån detta kan komma till praktisk tillämpning innan vi ge oss in på nya vägar på detta område.

Herr **Erlander**: Herr talman! Det är väl ändå herr Skoglund som för ett teoretiskt resonemang, när han talar om arbetskraftens rörlighet. Jag skulle här vilja understryka vad statsutskottets ärade ordförande nyss sade. Det är kanhända teoretiskt möjligt att kasta om arbetskraften i detta avlånga land från en plats till en annan, så att varje liten skiftning i efterfrågan på arbetskraft motsvaras av likadan skiftning i utbudet av arbetskraft. Jag tror, att både herr Skoglund och jag äro tillräckligt konservativa politiker för att inte anse en sådan utveckling önskvärd. Jag vet inte, om herr Skoglund eller kammaren i övrigt fäster något avseende vid vad jag har för åsikt i denna

Vid remiss av propositionen nr 300. (Forts.)
fråga. Men jag har tidigare här i riksdagen haft tillfälle att utveckla mina synpunkter på saken och hänvisar dem, som tilläventyrs ha intresse därav, att taga del av vad som sades i debatten om yrkesundervisningen, där jag varnade för att räkna med en rörlighet hos arbetskraften, som kan köpas för dyrt, om man inte har annat att ge denna arbetskraft än mycket tillfälliga anställningar.

Herr Skoglund: Herr talman! Jag har icke ifrågasatt att kasta om arbetskraften vid varje liten skiftning på arbetsmarknaden. Som det för närvarande ligger till är det i södra och mellersta Sveriges jordbruk en brist på arbetskraft, som visat sig vara bestående sedan månader, för att inte säga år tillbaka. Och om det inte sker någon särskild ändring på arbetsmarknaden och omkastning i konjunkturerna, skulle jag tro, att behovet av arbetskraft på detta arbetsområde kommer att kvarstå i många år. När så är undrar jag, om det inte är enklare och riktigare att ge de unga arbetslösa ett litet handtag och underlätta för dem att komma till en ort, där de kunna försörja sig utan direkt ingripande från de statliga myndigheternas sida. Det är detta, herr talman, som jag velat framhålla.

Efter härmed slutad överläggning beslöt kammaren att överlämna ifrågasvarande proposition jämte de i anledning av densamma inom kammaren avgivna yttrandena till statsutskottet.

Härefter föredrogs och remitterades till statsutskottet propositionen nr 302, angående anslag till statens arbetslöshetskommission, reservarbeten och konstantunderstödsverksamhet m. m.

§ 4.

Vidare föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Hages m. fl.* på bordet liggande motion nr 585.

§ 5.

Slutligen föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 17, statsutskottets utlåtanden nr 116—120, andra lagutskottets utlåtande nr 37 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 74.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 18, i anledning av väckta motioner angående utredning av frågan om det kommunala revisionsväsendet;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 128, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts framställning angående beredande av vidgade arbetsuppgifter för svenska konstnärer jämte en i ämnet väckt motion;

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets övertagande av vissa städers förpliktelser beträffande befattningshavare, vilka vid upphörande av rådhusrätterna i samma städer komma att indragas, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag för budgetåret 1937/1938 till ersättning åt blinda m. m.;

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statskontoret för budgetåret 1937/1938;

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bildande av ett statligt aktiebolag för övertagande av restaurangrörelsen m. m. vid statens järnvägar; och

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av vattenrätt i Gimån och Ljungan m. m.;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 42, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av kungörelsen den 15 juni 1934 (nr 306) angående handel med farmaceutiska specialiteter, dels ock i ämnet väckt motion;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 8 november 1912 (nr 277) om avlösning av vissa frälseräntor, m. m.;

nr 44, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om lagsökning och om handräckning för fordran (lagsökningslag), m. m., dels ock i ämnet väckt motion;

nr 45, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen, m. m., dels ock väckta motioner angående effektivare lagstiftning mot ocker;

nr 46, i anledning av väckta motioner angående ändring i strafflagens bestämmelser om sabbatsbrott;

nr 47, i anledning av väckta motioner om upphävande av den s. k. åkarpslagen; och

nr 48, i anledning av väckt motion angående revision av kommissionslagens bestämmelser om handelsresande;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 38, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om moderskapspenning m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor m. m.; och

nr 40, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till skogs-härbärgeslag m. m., dels ock en i ämnet väckt motion; samt

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 75, i anledning av väckt motion om inrättande för Norrlands vidkommande av en lånefond för inköp av nordsvenska ston;

nr 76, i anledning av väckta motioner angående upprättande av en lånefond för förbättringar av ekonomibyggnader å landsbygden;

nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående jordbruksförsök m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantbruks-, mejeri- och trädgårdsinstitutet vid Alnarp, m. m.; och

nr 79, med överlämnande till riksdagen av förteckningar över av domänstyrelsen försålda hemman och lägenheter.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades:

herr <i>Åqvist</i>	under 4 dagar fr. o. m. den 30 april,
› <i>Hallén</i>	› 3 › › 3 maj,
› <i>Paulsen</i>	› 2 › › 3 ›
› <i>Andersson</i> i Rasjön	› 3 › › 1 ›
› <i>Hedlund</i> i Östersund	› 5 › › 1 ›
› <i>Andersson</i> i Torngård	› 6 › › 30 april,
› <i>Erlander</i>	› 4 › › 1 maj och
› andre vice talmannen <i>Magnusson</i>	› 3 › › 1 ›

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.35 e. m.

In fidem
Per Cronvall.